

ŠVIETIMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO 2012 M. APŽVALGA.

MAŽOSIOS SAVIVALDYBĖS

Parengė Regioninės politikos analizės skyriaus specialistai:

Vyriausiasis specialistas Kastytis Augaitis
El. paštas kastytis.augaitis@smm.lt
Tel. (8 46) 31 34 72

Vyresnioji specialistė Genovaitė Butkienė
El. paštas genovaitė.butkiene@smm.lt
Tel. (8 46) 31 49 18

Vyresnioji specialistė Regina Pocienė
El. paštas regina.pociene@smm.lt
Tel. (8 444) 56 127

Vyriausioji specialistė Birutė Banevičienė
El. paštas birute.baneviciene@smm.lt
Tel. (8 46) 31 49 18

Vyriausioji specialistė Ramutė Kulikauskienė
El. paštas ramute.kulikauskiene@smm.lt
Tel. (8 446) 61 399

Toliau švietimo kokybės užtikrinimo aspektu apžvelgiamos 17 mažųjų savivaldybių – Birštono, Druskininkų, Ignalinos r., Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Kupiškio r., Lazdijų r., Molėtų r., Neringos, Pagėgių, Palangos m., Rietavo, Skuodo r., Širvintų r., Varėnos r., Visagino, Zarasų r. savivaldybės.

Savivaldybėse taikomi švietimo kokybės užtikrinimo būdai

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatose (Žin., 2003, Nr. 71-3261) kokybės užtikrinimas buvo iškeltas kaip vienas iš pagrindinių švietimo siekių. Švietimo kokybės užtikrinimas kaip pagrindinis švietimui keliamas strateginis tikslas numatytas apžvelgiamų mažųjų savivaldybių veiklos strategijose. Šiam tikslui pasiekti savivaldybės kėlė uždavinius optimizuoti mokyklų tinklą, gerinti švietimo prieinamumą ir kokybę, skatinti pedagogų profesinį tobulėjimą ir vadovų vadybinių kompetencijų plėtrą. Populiariausi švietimo kokybės užtikrinimo būdai yra savivaldybės mokyklų veiklos priežiūra (visose), mokyklų konsultavimas (16 sav.), savivaldybės lygmens švietimo stebėseną pagal rodiklius (14 sav.), savivaldybės specialistų atliekami švietimo būklės tyrimai (12 sav.), išorinis mokyklų vertinimas (12 sav.). Rečiau taikomas savivaldybės lygmens mokinių mokymosi pasiekimų vertinimas (tyrimai) (7 sav.), itin retai – užsakomieji švietimo būklės tyrimai (1 sav.). Koks šių būdų poveikis ugdymo kokybei, savivaldybių švietimo padalinių metinės veiklos ataskaitose neaptariama. Daugiausiai įtakos ugdymo kokybei užtikrinti, savivaldybių švietimo padalinių specialistų teigimu, turi valstybinių brandos egzaminų rezultatų stebėseną, mokyklų konsultavimas, vidurinio ugdymo programos akreditavimas, mokyklų veiklos įsivertinimas, savivaldybės lygmens švietimo stebėseną, mokyklų veiklos priežiūra ir mokyklų vadovų ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimas; mažiausiai įtakos – mokyklų vadovų priėmimas į darbą pagal naująją tvarką, pedagogų atestacija ir mokinių pasiekimų tyrimai.

Šiuo metu Lietuvoje nacionaliniu lygmeniu nėra suformuluota oficiali *geros mokyklos* samprata; švietimo specialistų teigimu, ir analizuojamos savivaldybės neturi sėkmingai dirbančios mokyklos sampratos. Tačiau švietimo srities politikai, savivaldybių švietimo ir vietos bendruomenės svarsto, kokią mokyklą galima laikyti *gera mokykla*.

Savivaldybės lygmens švietimo stebėseną

Švietimo ir mokslo stebėsenos paskirtis – sudaryti sąlygas visiems švietimo ir mokslo valdymo subjektams priimti pagrįstus sprendimus ir vykdyti švietimo bei mokslo kokybę laiduojantį valdymą, taip pat informuoti visuomenę apie švietimo ir mokslo būklę. Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašų (Žin., 2005, Nr. 141-5082; 2010, Nr. 77-3984; 2012, Nr. 98-5004) nustatoma, kad švietimo stebėseną organizuojama ir vykdoma trimis švietimo valdymo lygmenimis – valstybės, savivaldybės ir švietimo įstaigos, mokslo ir studijų institucijos lygmeniu.

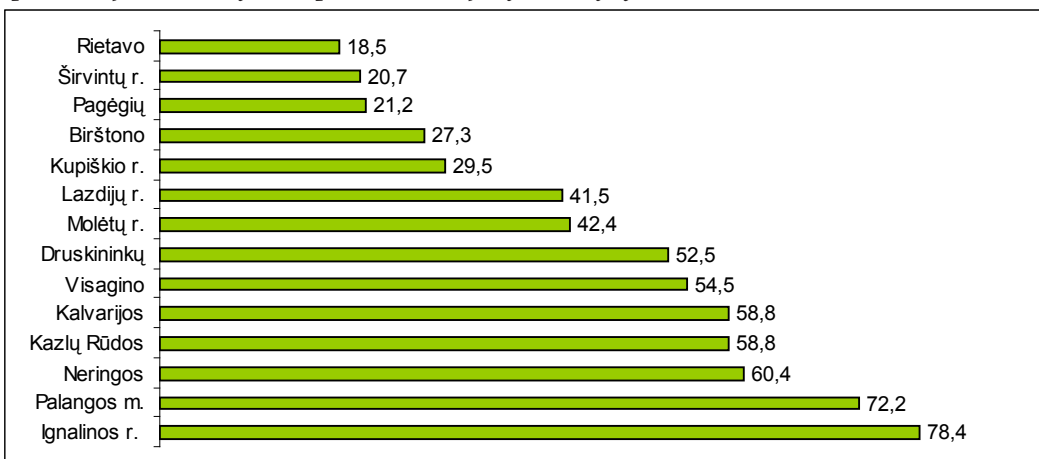
Savivaldybės lygmens švietimo stebėseną apima savivaldybės pavaldumo mokyklų teikiamo švietimo būklės ir kaitos analizė, vertinimą, prognozavimą. Ją organizuoja ir vykdo savivaldybės administracija, vadovaudamasi savivaldybės administracijos dokumentais. Šis procesas aptariamose savivaldybėse prasidėjo skirtingu metu: Pagėgių savivaldybėje – 2004 m., kasmet iki 2012 m. prisijungė po 1–2 savivaldybes.

14 iš 17 aptariamų savivaldybių švietimo stebėseną yra įteisinta savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintais dokumentais: savivaldybės švietimo stebėsenos tvarkos aprašais (reglamentais) ir (arba) švietimo stebėsenos rodiklių sąrašais, bet informacija apie švietimo būklę pagal rodiklius renkama 11 savivaldybių. Patvirtinto stebėsenos rodiklių sąrašo neturi Skuodo, Varėnos ir Zarasų rajonų savivaldybės.

Analizuojant ir vertinant švietimo būklę, strateginių švietimo uždavinių sprendimo padėtį, prognozuojant pokyčius, svarbu turėti patikimų duomenų apie švietimo sistemos būklę, todėl tikslinga švietimo stebėsenos rodiklių sąrašą nuolat atnaujinti. Šešiose aptariamose savivaldybėse rodikliai atnaujinami kas 2–3 metus (arba pagal strateginio planavimo laikotarpį), vienoje – kartą per metus, keturiose savivaldybėse rodikliai neatnaujinami.

Aptariamų savivaldybių rodiklių sąrašų analizė rodo, kad visos savivaldybės, rengdamos šiuos sąrašus, rėmėsi iki 2012 metų rugpjūčio 24 d. galiojusiu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. ISAK-2692 (Žin., 2005, Nr. 3-80; 2007, Nr. 31-1146) patvirtintu Valstybės švietimo stebėsenos rodiklių sąrašu (aštuonios rodiklių grupės, iš viso 91 rodiklis). Šiuo metu galiojančiuose savivaldybių rodiklių sąrašuose yra nuo 27 iki 53 rodiklių (vidutiniškai 37), išskyrus Birštono savivaldybės 11 rodiklių sąrašą. Visos savivaldybės į stebėsenos rodiklių sąrašus dalį rodiklių įtraukė iš valstybės rodiklių sąrašo, kitą dalį rodiklių, aktualių savo savivaldybei, sukūrė pačios (žr. 1 pav.).

1 pav. Valstybės rodiklių dalis (proc.) savivaldybių rodiklių sąrašuose

Duomenų šaltinis: Savivaldybių rodiklių sąrašai

12 iš 14 savivaldybių rodiklius grupuoja į valstybės rodiklių sąrašą numatytas grupes: *švietimo konteksto rodikliai, švietimo aprūpinimo ir organizavimo rodikliai, personalą apibūdinantys rodikliai, mokinius apibūdinantys rodikliai, dalyvavimo švietime rodikliai, mokymo ir mokymosi procesų rodikliai, mokymosi rezultatų rodikliai, švietimo pasekmių rodikliai* (žr. 2 pav.). Kazlų Rūdos ir Birštono savivaldybės rodiklių negrupuoja.

2 pav. Valstybės rodiklių ir savivaldybės susikurtų rodiklių skaičius savivaldybių rodiklių sąrašuose

Rodikliai		Savivaldybės													
		Birštono	Druskininkų	Ignalinos r.	Kalvarijos	Kazlų Rūdos	Kupiškio r.	Lazdijų r.	Molėtų r.	Neringos	Pagėgių	Palangos m.	Rietavo	Širvintų r.	Visagino
Mokymosi rezultatų rodikliai	Valstybės rodiklių skaičius	1	0	3	2	2	0	1	1	4	0	2	0	0	3
	Savivaldybės sukurtų rodiklių skaičius	0	2	1	5	8	3	6	0	5	2	0	1	2	1
Mokinius apibūdinantys rodikliai	Valstybės rodiklių skaičius	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	2
	Savivaldybės sukurtų rodiklių skaičius	1	0	0	1	0	3	4	1	2	1	0	1	1	2
Švietimo konteksto rodikliai	Valstybės rodiklių skaičius	0	2	4	1	1	1	3	1	4	1	2	1	1	1
	Savivaldybės sukurtų rodiklių skaičius	2	5	0	4	4	7	4	4	2	3	1	3	3	3
Švietimo aprūpinimo ir organizavimo rodikliai	Valstybės rodiklių skaičius	2	9	7	12	8	7	6	6	5	4	8	3	4	6
	Savivaldybės sukurtų rodiklių skaičius	1	4	5	0	2	6	9	4	3	5	5	5	6	1
Dalyvavimo švietime rodikliai	Valstybės rodiklių skaičius	0	3	4	0	0	1	3	3	6	0	3	0	0	0
	Savivaldybės sukurtų rodiklių skaičius	0	6	1	1	0	6	3	2	1	6	0	5	4	3
Švietimo pasekmių rodikliai	Valstybės rodiklių skaičius	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0
	Savivaldybės sukurtų rodiklių skaičius	2	0	2	2	0	4	0	2	2	2	2	2	2	2
Personalą apibūdinantys rodikliai	Valstybės rodiklių skaičius	0	5	7	3	7	2	4	1	6	1	6	0	0	5
	Savivaldybės sukurtų rodiklių skaičius	1	2	0	1	0	1	3	3	2	3	1	2	3	2
Mokymo ir mokymosi procesų rodikliai	Valstybės rodiklių skaičius	0	1	2	1	1	1	2	1	2	1	2	0	0	1
	Savivaldybės sukurtų rodiklių skaičius	1	0	0	0	0	1	2	3	1	4	1	3	2	1
Iš viso		11	40	37	34	34	44	53	33	48	34	36	27	29	33

Duomenų šaltinis: Savivaldybių rodiklių sąrašai

Apžvelgsime minėtąsias aštuonias rodiklių grupes, parodydami jų paskirtį ir aptariamų savivaldybių požiūrį į jų svarbumą vertinant švietimo būklę. Svarbiausiomis švietimo specialistai laiko *mokymosi rezultatų, mokinius apibūdinančių, švietimo konteksto, švietimo aprūpinimo ir organizavimo* rodiklių grupes.

Mokymosi rezultatų rodikliai yra skirti parodyti rezultatus, pasiektus baigus tam tikrą švietimo proceso etapą: pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programą ir pan. Aptariamų savivaldybių švietimo specialistų nuomone, ši rodiklių grupė yra svarbiausia vertinant švietimo būklę savivaldybėje. Rodiklių sąrašų analizė rodo, kad tik keturios savivaldybės išsiskiria gausesniu šios grupės rodiklių skaičiumi, pusė apžvelgiamų savivaldybių turi po 1–2 rodiklius, nors mokymosi rezultatus rodančius duomenis surinkti nėra sudėtinga.

Mokinius apibūdinantys rodikliai yra skirti parodyti mokinių priklausymą tam tikroms grupėms, pavyzdžiui, grupei, kuriai reikalinga materialinė ar speciali mokymosi parama, ir pan. Savivaldybių švietimo specialistų nuomone, šios grupės rodikliai pagal svarbumą, vertinant švietimo būklę, yra antri, bet dideliu rodiklių skaičiumi ši grupė nepasižymi nė vienoje savivaldybėje. Be to, kai kurie savivaldybių nusistatyti rodikliai (pavyzdžiui, „gabių mokinių ugdymas“) yra pernelyg nekonkretūs ir galimybė surinkti pagal juos skaitine išraiška išreikštus duomenis yra abejotina.

Pagal *švietimo konteksto rodiklius* sprendžiama apie išorines sąlygas, turinčias įtakos švietimui (demografinę, sociokultūrinę padėtį, ne švietimo institucijų indėlį sudarant sąlygas švietimui, mokymuisi ir kt.). Savivaldybių rodiklių sąrašuose šiai grupei priskiriami vidutiniškai penki rodikliai. Dažniausiai šie rodikliai yra skirti apibūdinti mokyklinio amžiaus vaikų grupes – „pagal privalomojo ugdymo programas nesimokančių 7–16 m. vaikų dalis“, „Lietuvos Respublikos piliečių vaikų, išvykusių į užsienį (grįžusių iš užsienio), skaičius“, „mokinių užsieniečių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose“. Stokojama informatyvių rodiklių, atspindinčių įvairaus amžiaus gyventojų grupių švietimo konkrečiose savivaldybėse sąlygas ir reikmes.

Švietimo aprūpinimo ir organizavimo rodikliai skirti parodyti, kiek švietimui skiriama lėšų, kaip, remiantis teisės aktais ar kitais susitarimais, tvarkomi švietimo procesai. Ši rodiklių grupė daugumoje savivaldybių yra gausiausia. Dažniausias šios grupės rodiklis savivaldybių rodiklių sąrašuose yra „specialiąją pedagoginę ir specialiąją pagalbą teikiančių specialistų ir mokinių skaičiaus santykis bendrojo ugdymo mokyklose“, taip pat dažnai vartojami

nemokamai maitinamų, vežiojamų mokinių dalį, mokinių, tenkančių vienam mokytojui, skaičių nusakantys rodikliai. Daugiau kaip pusė aptariamų savivaldybių turi rodiklius, rodančius vienam priešmokyklinio, bendrojo ugdymo mokyklos mokiniui tenkančias mokymo ir mokyklos ūkio lėšas. Mažiau naudingais savivaldybių švietimo specialistai laiko kitų keturių grupių – *dalyvavimo švietime, švietimo pasekmių, personalą apibūdinančių, mokymo ir mokymosi procesų* – rodiklius, nors rodiklių skaičiumi šios grupės iš esmės nesiskiria nuo labiausiai naudingomis laikomų rodiklių grupių. *Dalyvavimo švietime rodikliai* turi rodyti, kuri savivaldybės gyventojų dalis mokosi ar yra ugdoma ir kaip pasiskirsto įvairiose švietimo įstaigose. Dvi savivaldybės šios grupės rodiklių neturi, kitų savivaldybių rodikliai apibūdina tik ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų dalyvavimą švietime. *Švietimo pasekmių rodiklių* paskirtis yra parodyti švietimo rezultatų poveikį visuomenei. Savivaldybių sąrašuose esantys rodikliai dažniausiai skirti parodyti mokinių mokymosi rezultatus, pagrindinį, vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų dalį, bet neatskleidžia švietimo rezultatų įtakos visuomenei. Kai kurie rodikliai, pavyzdžiui, „darbo biržoje registruotų pirminio profesinio mokymo absolventų dalis“, „aukštojo mokslo absolventų dalis (proc.)“, neapibūdina savivaldybės pavaldumo mokyklų veiklos pasekmių, labiau atskleidžia socialines savivaldybės gyventojų problemas.

Personalą apibūdinantys rodikliai skirti parodyti pedagogų ypatumus: amžių, lytį, kvalifikaciją. Savivaldybių rodiklių sąrašuose esantys rodikliai iš esmės atitinka savo paskirtį, bet kai kuriose savivaldybėse turimas mažas rodiklių skaičius (1 ar 2) kelia abejonių, ar jų teikiamos informacijos pakanka pagrįstiems sprendimams priimti, visuomenei informuoti.

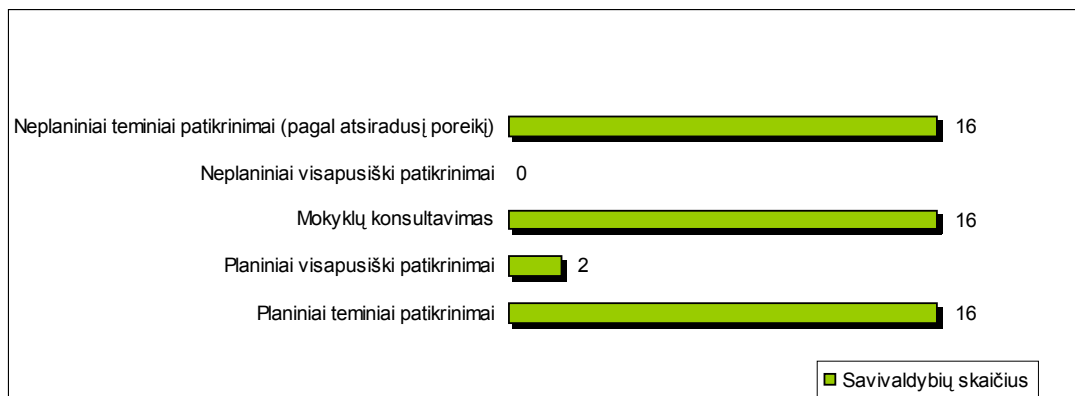
Mokymo ir mokymosi procesų rodikliai turi teikti informaciją apie mokyklos, klasės lygmens procesus: ugdymo ir mokymosi metodų taikymą, užduočių, namų darbų skyrimą, vertinimą ir kt. Ši grupė rodiklių nėra gausi, be to, kai kurie šiai grupei priskirti savivaldybių sukurti rodikliai, pavyzdžiui, „neformaliojo ugdymo įgyvendinimo kryptys“, „vaikų socializacijos programų įgyvendinimas“, apibūdina kitas veiklas. Vis daugiau savivaldybių, suvokdamos, kad mokymo ir mokymosi procesą įvertinti ir išreikšti rodikliais yra sudėtinga, šią veiklą patiki Nacionalinei mokyklų vertinimo agentūrai (žr. „Mokyklų išorinis vertinimas“).

Savivaldybių švietimo specialistai teigia, kad stebėsenos proceso metu surinktais duomenimis remiasi rengdami apžvalgas, ataskaitas, savivaldybės tarybų sprendimus, kurdami kaitos strategijas. Iš dalies tai patvirtina savivaldybių administracijų švietimo padalinių metinių veiklos ataskaitų analizė. Dažniausiai savivaldybių švietimo specialistų minimi trūkumai – tai, kad duomenys ne visada yra patikimi ir pateikiami laiku, mažas švietimo padalinių specialistų skaičius ir darbo su rodikliais patirties stoka. Vis dėlto visų savivaldybių, turinčių patvirtintus švietimo stebėsenos rodiklius, specialistų nuomone, švietimo stebėseną yra svarbus švietimo kokybės užtikrinimo įrankis.

Mokyklų veiklos priežiūra

Vadovaujantis Švietimo įstatymo (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804) 64 straipsnio nuostatomis, savivaldybių mokyklų veiklos priežiūrą atlieka savivaldybės vykdomoji institucija, prireikus pasitelkiami išoriniai vertintojai. Apžvelgiamose savivaldybėse mokyklų veiklos priežiūrą atlieka savivaldybių administracijų švietimo padaliniai. Dažniausiai pasirenkamos priežiūros formos – planiniai teminiai patikrinimai, neplaniniai teminiai patikrinimai (pagal atsiradusį poreikį) ir mokyklų konsultavimas (žr. 3 pav.).

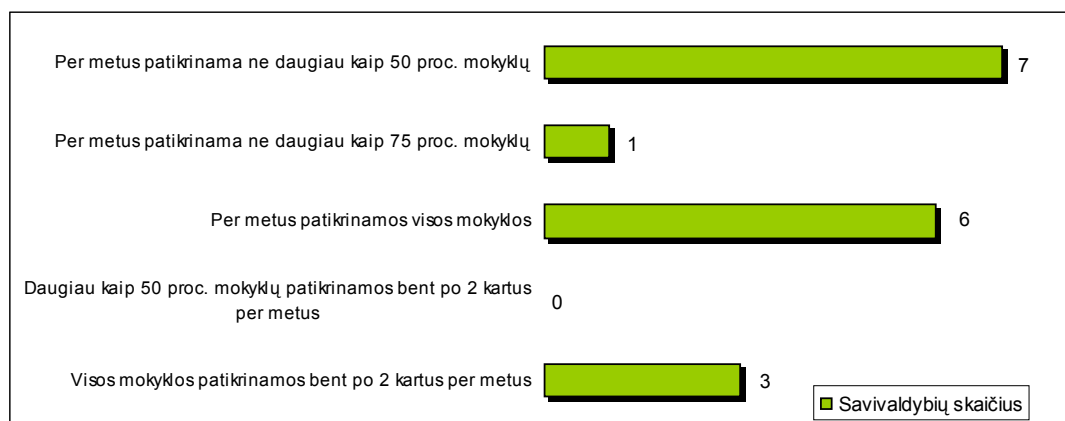
3 pav. Savivaldybių švietimo padalinių taikomos mokyklų veiklos priežiūros formos

Duomenų šaltinis: Savivaldybėms pateikto klausimyno atsakymai

Apžvelgiamose savivaldybėse vienam švietimo padalinio specialistui tenkančių mokyklų skaičius yra panašus – nuo 1 iki 3,5 mokyklos, tačiau per metus patikrintų mokyklų skaičius labai skiriasi (žr. 4 pav.).

4 pav. Savivaldybių švietimo padalinių atliekamos mokyklų veiklos priežiūros apimtis

Duomenų šaltinis: Savivaldybėms pateikto klausimyno atsakymai

Savivaldybių atliekamą mokyklų veiklos priežiūrą kaip labai svarbią (5 balai iš 5) švietimo kokybei užtikrinti vertina 5 savivaldybės, kaip svarbią (4 balai) – 8 savivaldybės, kaip vidutiniškai svarbią (3 balai) – 5 savivaldybės. Vidutiniškai mokyklų veiklos priežiūra pagal svarbumą švietimo kokybei užtikrinti vertinama 4,1 balo.

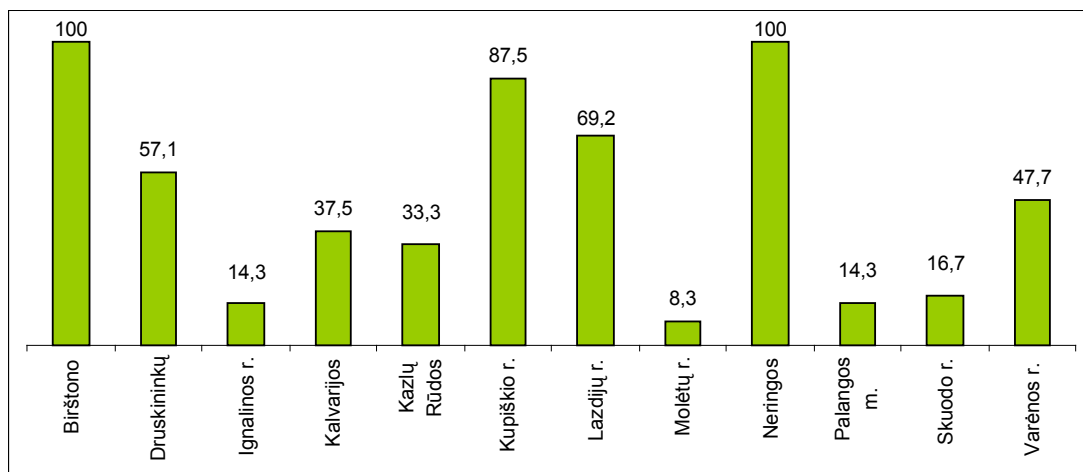
Mokyklų išorinis vertinimas

Kad mokyklos tobulėtų siekdamas geresnės ugdymo(si) kokybės ir geresnių mokinių pasiekimų, savivaldybės kviečiasi išorinius vertintojus. Išorinis vertinimas, kaip švietimo priežiūros dalis, minimas Švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804).

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros duomenimis, 2007–2011 m. mokyklų veiklos kokybės išorinis vertinimas vykdytas 11 apžvelgiamų savivaldybių. Palangos m. ir Pagėgių savivaldybėse išorinis vertinimas pradėtas 2012 m., Zarasų r., Visagino ir Rietavo savivaldybėse – dar nepradėtas vykdyti. Širvintų r. savivaldybėje visų mokyklų išorinis vertinimas atliktas 2004–2005 m. vykstant Mokyklų tobulinimo programos B komponento „Švietimo kokybės vadybos sistema“ 4 dalinio komponento (KB4) „Mokyklos vidaus ir išorės auditas“ projektui.

2007 m. – 2012 m. I pusmetį Druskininkų, Lazdijų r. ir Kupiškio r. savivaldybėse atliktas daugiau kaip pusės mokyklų išorinis vertinimas. Visų mokyklų išorinis vertinimas atliktas Birštono ir Neringos savivaldybėse, turinčiose po dvi mokyklas (žr. 5 pav.).

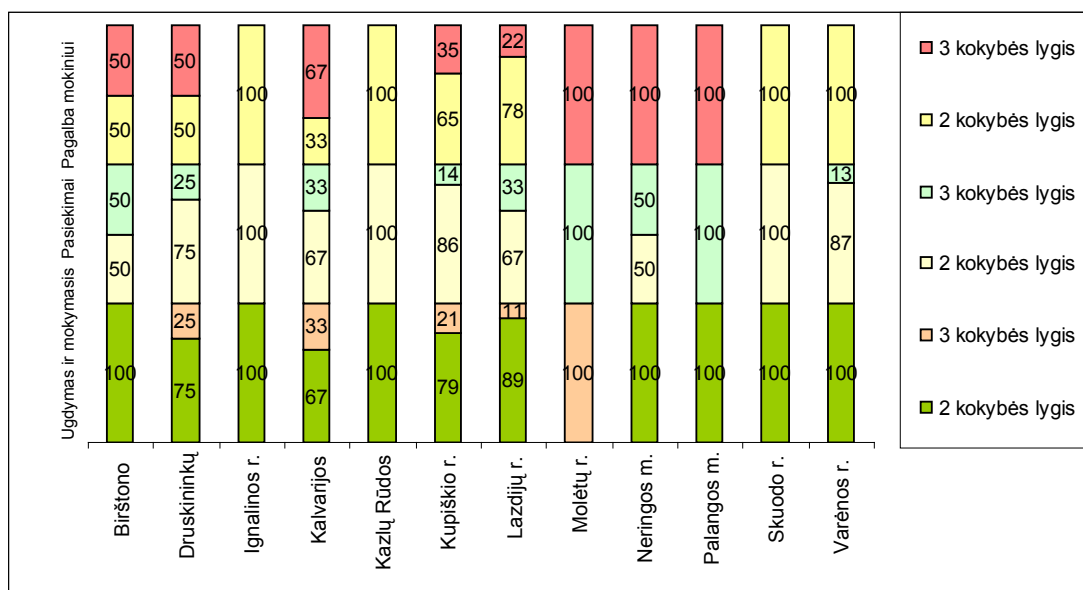
5 pav. 2007 m. – 2012 m. I pusmetį savivaldybėse vertintų mokyklų dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: NMVA

2007 m. – 2012 m. I pusmetį 12-oje savivaldybių atliktas 50 (45 proc.) mokyklų išorinis vertinimas. Iš trijų veiklos sričių – „Ugdymas ir mokymasis“, „Pasiiekimai“, „Pagalba mokiniui“ – geriausiai vertinta „Pagalba mokiniui“, antroje vietoje – „Pasiiekimai“. Nė vienoje savivaldybėje minėtos veiklos sritys neįvertintos aukščiausiu 4 ar žemiausiu 1 kokybės lygiu, dažniausiai vertinama 2 kokybės lygiu. Veiklos sritys „Ugdymas ir mokymasis“, „Pasiiekimai“ ir „Pagalba mokiniui“ 3 kokybės lygiu įvertintos Molėtų r. savivaldybės vertintoje mokykloje; visose Ignalinos r. (1 mokykla), Kazlų Rūdos (3 mokyklos) ir Skuodo r. (1 mokykla) savivaldybių vertintose mokyklose – 2 kokybės lygiu (žr. 6 pav.).

6 pav. Įvertintų mokyklų pasiskirstymas (proc.) pagal veiklos sričių „Ugdymas ir mokymasis“, „Pasiiekimai“ ir „Pagalba mokiniui“ įvertinimą 2 ir 3 kokybės lygiu

Duomenų šaltinis: NMVA

Savivaldybėse mokyklos išoriniam vertinimui dažniausiai buvo parenkamos proporcingai pagal mokyklos tipą (5 sav.) arba pasisiūlius pačiai mokyklai (5 sav.). Retesni atvejai – kai parenkamos mokyklos, dėl kurių veiklos kyla abejonių, arba prieš vidurinio ugdymo programos akreditaciją. Mokyklų išorinio vertinimo medžiaga savivaldybėse remiamasi įvairiai: aptariama viešai (kaip siektinas ar vengtinas pavyzdys) (6 sav.), ja remiantis kuriama savivaldybės švietimo strategija (6 sav.) ar vertinama savivaldybės švietimo kokybė (6 sav.), švietimo padalinys imasi konkrečių priemonių

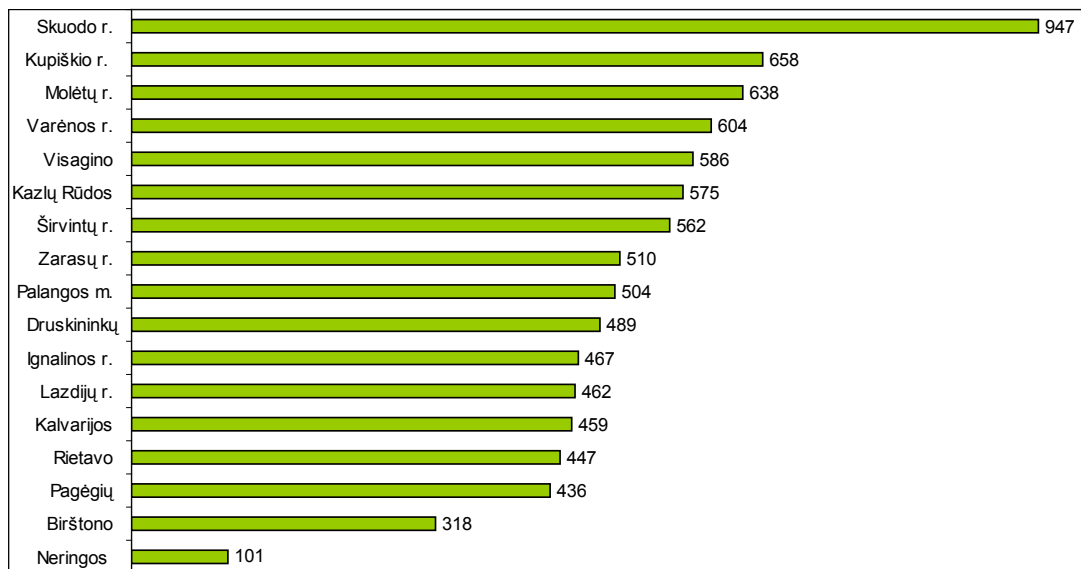
vertintos mokyklos veiklai tobulinti (5 sav.), remdamasi vertinimo išvadomis mokykla tobulina savo veiklą (4 sav.). Retais atvejais vertinimo medžiaga aptariama mokyklų direktorių pasitarime, naudojama švietimo padalinio specialistų, mokyklų vadovų mokymams.

Pažymėtina, kad savivaldybės, kuriose išorinis mokyklų veiklos kokybės vertinimas atliktas daugiau nei 50 proc. mokyklų, išorinį vertinimą švietimo kokybės užtikrinimo savivaldybėje požiūriu pripažįsta svarbesniu (4,5 balo iš 5 galimų), nei tos savivaldybės, kuriose vertinta mažiau nei 50 proc. mokyklų (3,4 balo). Savivaldybės, kuriose išorinis vertinimas dar nebuvo vykdytas, vertina prieštaringai – viena savivaldybė vertina kaip nesvarbų (1 balu), dvi – kaip labai svarbų (5 balais). Vidutiniškai mokyklų išorinis vertinimas pagal svarbumą švietimo kokybės užtikrinimui vertinamas 3,8 balo.

Vertinga patirtis

Analizuojant 2011 m. savivaldybių administracijų švietimo padalinių veiklos ataskaitas išsiaiškinta, kad savivaldybėse vienam specialistui tenkantis mokinių skaičius yra skirtingas, pavyzdžiui, Skuodo r. savivaldybėje 2 specialistams tenka 2 840 mokinių, Lazdijų r. savivaldybėje panašus mokinių skaičius (2 770) – 6 specialistams (žr. 7 pav.). Švietimo specialistų teigimu, neadekvatų specialistų skaičių nustatytoms funkcijoms vykdyti lėmė skirtinga finansinė, ekonominė, politinė savivaldybių padėtis.

7 pav. Vienam švietimo padalinio specialistui tenkančių savivaldybės teritorijoje besimokančių mokinių skaičius

Duomenų šaltinis: Savivaldybėms pateikto klausimyno atsakymai

Kai kurios savivaldybių administracijos, siekdamos gerinti švietimo kokybę ir labiau motyvuoti mokinius, 2011 m. tęsė anksčiau pradėtus projektus. Pažymėtina vertinga Lazdijų r. savivaldybės administracijos patirtis įgyvendinant Studentų rėmimo programą, kurios tikslas buvo remti gerai besimokiusius savivaldybės abiturientus, sėkmingai tęsiančius studijas aukštesiose mokyklose. Be to, Lazdijų r. savivaldybėje buvo įsteigtas specialisto etatas koordinuoti tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Šio specialisto funkcijos buvo teikti kompleksinę pagalbą vaikams ir jų tėvams ar globėjams švietimo, sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų klausimais, suburti mokytojus, mokinius ir regiono bendruomenę bendrai veiklai, kuriant programas, projektus ir renginius, atitinkančius mokyklos ir bendruomenės poreikius.

Visų 17 savivaldybių administracijų švietimo padaliniai inicijavo pavaldžių švietimo įstaigų dalyvavimą Europos Sąjungos struktūrinių fondų, tarptautiniuose, šalies ir vietos bendruomenės socialiniuose, mokslo ir studijų ar kultūros projektuose. Švietimo įstaigos, dalyvavusios Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir nacionalinio biudžeto projektuose ir gavusios finansavimą, sugebėjo užtikrinti saugesnę mokymosi aplinką ir palankesnes švietimo sąlygas, optimaliau taikyti šiuolaikines technologijas siekiant aukštos mokymo(si) kokybės.

Apžvelgiamų savivaldybių ataskaitose pabrėžiama, kad švietimo kokybės užtikrinimo pagrindą sudarė bendros, aptartos ir visų pripažįstamos vertybės ir pagal jas iškelti siekiniai, tų siekinių įgyvendinimo gebėjimai ir vykdomos veiklos profesionalumas. Geresnės švietimo kokybės buvo siekiama įrengiant šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis aprūpintas mokytojų darbo vietas, sudarant sąlygas įstaigų vadovų ir mokytojų profesiniam tobulėjimui. Kaip labai svarbų vertingai patirčiai skleisti savivaldybių švietimo specialistai nurodė pavaldžių švietimo įstaigų bendradarbiavimą su užsienio šalių švietimo įstaigų specialistais ir ryšius su šalies aukštųjų mokyklų mokslininkais ir pedagoginiais darbuotojais.

Savivaldybių pateiktoje informacijoje apie pavaldžių švietimo įstaigų vertingos patirties sklaidą išskirtos prioritetinės vertingos patirties sritys: įstaigos lyderystė ir strateginis valdymas, bendrosios vertybės ir tikslai, bendradarbiavimas su tėvais (globėjais, rūpintojais) ir socialiniais partneriais, įstaigos vertinimo rezultatų panaudojimas, mokyklos personalo bendradarbiavimas ir kolegialumas, mokykla kaip besimokanti organizacija.

Rezultato rodiklių apibendrinimas

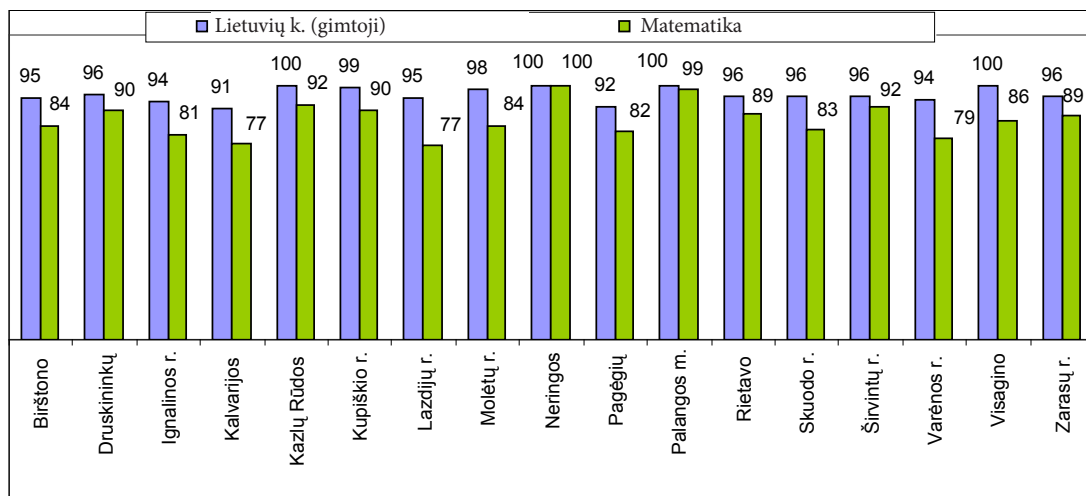
PUPP rezultatai

Vienas iš pagrindinių Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatose nurodytų siekinių buvo šis: pasiekti, kad ne mažiau kaip 95 procentai vaikų įgytų pagrindinį išsilavinimą. ŠVIS duomenimis, 2012 m. analizuojamose savivaldybėse pagrindinį išsilavinimą įgijo 97 proc. vaikų. Nuo 2012 m. asmuo pagrindinį išsilavinimą įgyja baigęs pagrindinio ugdymo programą ir dalyvavęs lietuvių kalbos (gimtosios) ar lietuvių kalbos (valstybinės) ir matematikos pasiekimų patikrinimuose (išskyrus atvejus, kai asmuo švietimo ir mokslo ministro nustatytais atvejais nuo pasiekimų patikrinimo yra atleistas).

NEC duomenimis, 2012 m. apžvelgiamų savivaldybių lietuvių kalbos (gimtosios) (raštu) ir matematikos pasiekimų patikrinime dalyvavo vienodas skaičius (po 2 387) dešimtokų.

Keturiuose savivaldybėse lietuvių kalbos (gimtosios) (raštu) žinias sėkmingai patikrinimo visi patikrinime dalyvavę dešimtokai, devyniose ši dalis buvo nuo 95 proc. iki 99 proc. Visose savivaldybėse, išskyrus Neringos, sėkmingai patikrinusiųjų matematikos žinias dalis buvo mažesnė nei sėkmingai patikrinusiųjų lietuvių kalbos (gimtosios) (raštu) žinias. Keturiolikoje savivaldybių sėkmingai dalyvavusiųjų matematikos PUPP dalis nesiekė 95 proc. (žr. 8 pav.).

8 pav. 10 klasės mokinių, sėkmingai dalyvavusių (įvertintų 4–10 balų) lietuvių kalbos (gimtosios) (raštu) ir matematikos PUPP, dalis (proc.)

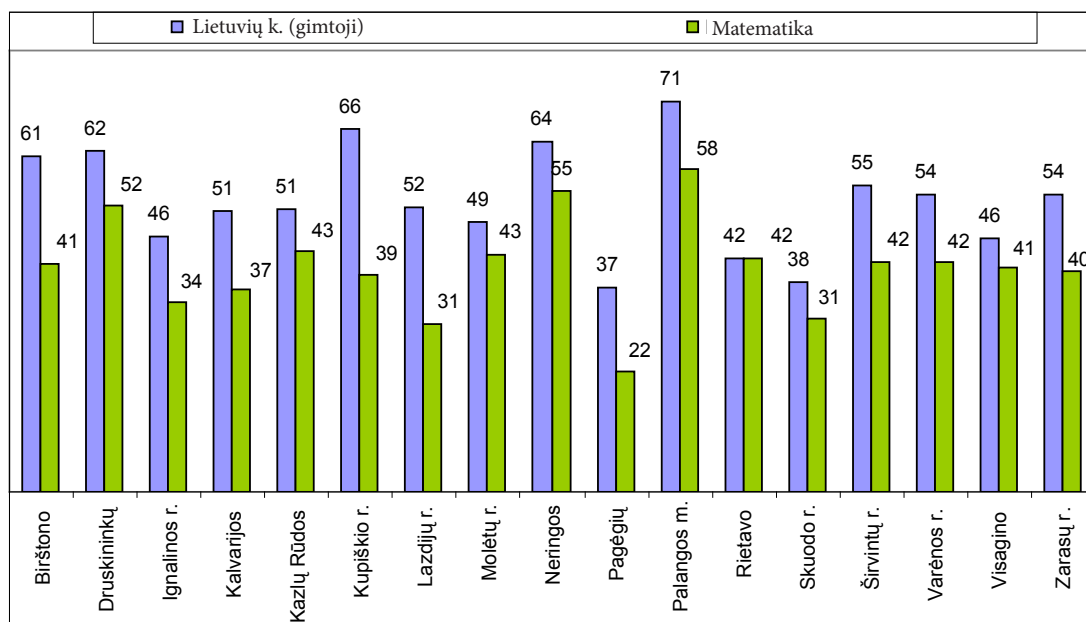

Duomenų šaltinis: NEC

7–10 balų įvertinimus iš lietuvių kalbos (gimtosios) (raštu) gavusiųjų dešimtokų dalis didžiausia (71 proc.) buvo Palangos m. savivaldybėje. Dešimtyje savivaldybių 7–10 balų įvertintųjų dalis siekė 50–66 proc., šešiose – 37–49 proc.

Trijose savivaldybėse 7–10 balų įvertinimus iš matematikos gavo daugiau nei 50 proc. patikrinime dalyvavusiųjų dešimtokų, aštuoniose – 40–49 proc., penkiose – 30–39 proc. (žr. 9 pav.).

9 pav. 10 klasės mokinių, lietuvių kalbos (gimtosios) (raštu) ir matematikos PUPP įvertintų 7–10 balų, dalis (proc.)

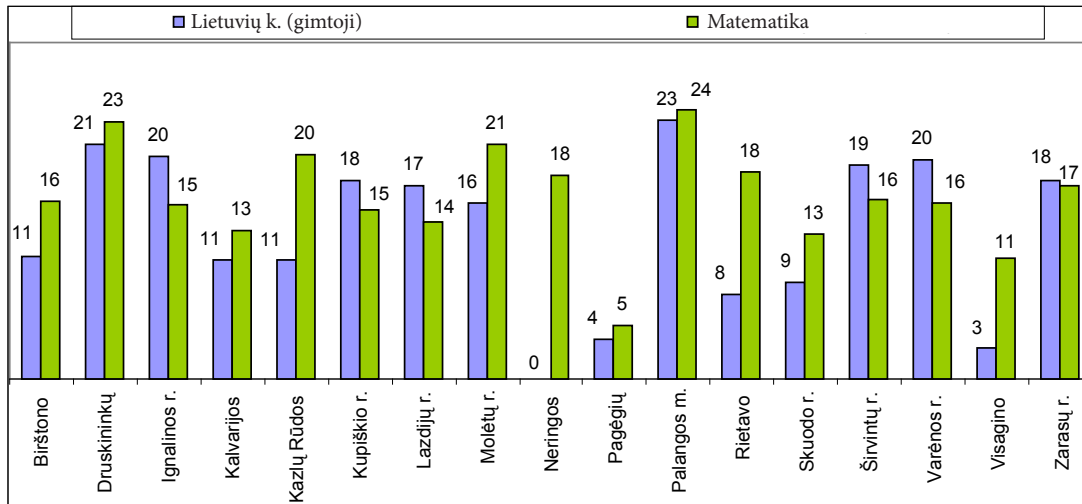

Duomenų šaltinis: NEC

Didžiausia lietuvių kalbą (gimtąją) (raštu) išlaikiusiųjų 9–10 balų dalis (23 proc.) buvo Palangos m. savivaldybės mokyklose. Trijose savivaldybėse ši dalis buvo 20–21 proc., aštuoniose – 10–19 proc., dviejose – 8–9 proc. Trijose savivaldybėse įvertintųjų 9–10 balų dalis mažesnė nei 5 proc.

Trijose savivaldybėse matematikos PUPP išlaikiusiųjų 9–10 balų dešimtokų buvo daugiau kaip 20 proc., devyniose – 15–20 proc., penkiose – iki 14 proc. (žr. 10 pav.).

10 pav. 10 klasės mokinių, lietuvių kalbos(gimtosios)(raštu) ir matematikos PUPP įvertintų 9–10 balų, dalis (proc.)

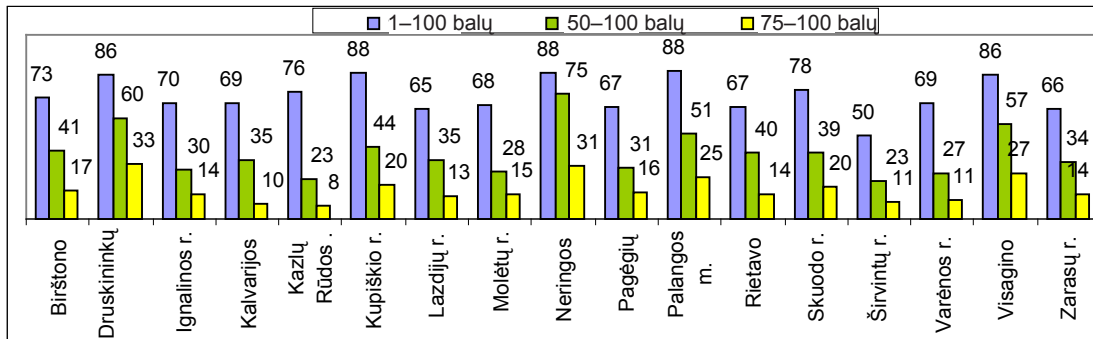
Duomenų šaltinis: NEC

Valstybinių brandos egzaminų rezultatai

Savivaldybių teigimu, brandos egzaminai yra vienas iš pagrindinių švietimo kokybę atspindinčių rodiklių. Svarbūs ne tik patys brandos egzaminų rezultatai, bet ir požiūris į egzaminus, todėl valstybinių brandos egzaminų rezultatai apžvalgoje pateikiami lyginant ne tik su laikiusiuju, bet ir su visų abiturientų skaičiumi. Neišlaikiusių valstybinio egzamino abiturientų skaičius rodo, kad dalis abiturientų neįvertina savo galimybių, tinkamai nepasirengia egzaminui. Galimos ir kitos priežastys: egzaminų programų ir užduočių trūkumai, ugdymo proceso spragos ir kt. Vertinant pasirinkimų tendencijas matyti, kad, be privalomojo lietuvių kalbos (gimtosios) brandos egzamino, populiariausi yra užsienio kalbos (anglų), istorijos ir matematikos valstybiniai brandos egzaminai.

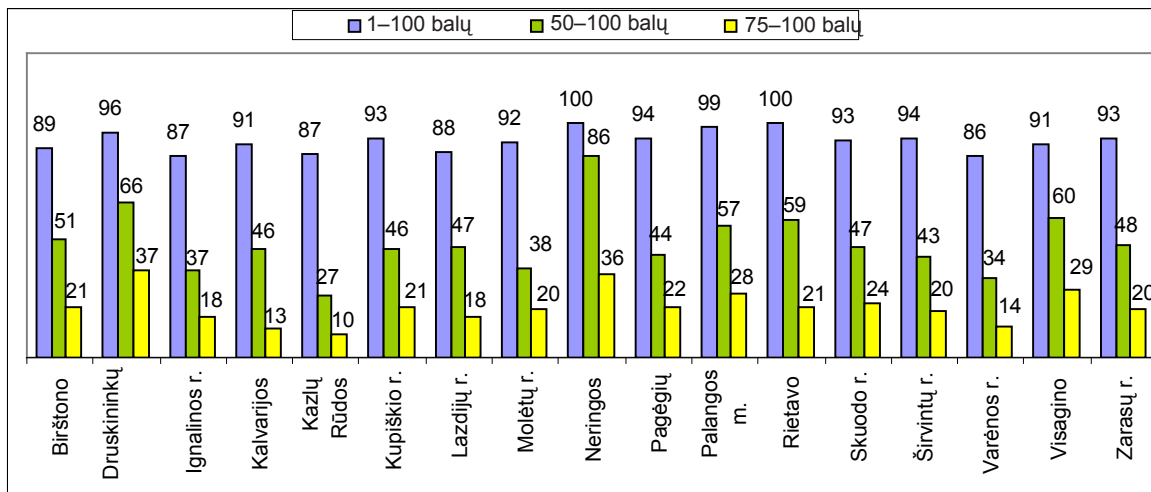
Abiturientų, išlaikiusių lietuvių kalbos (gimtosios) valstybinį brandos egzaminą, dalis, lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi, mažosiose savivaldybėse buvo 76 proc., šalyje – 77 proc. Penkiose analizuojamose savivaldybėse ši dalis sudarė 86–88 proc. (žr. 11 pav.).

11 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių lietuvių kalbos (gimtosios) valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi

Dviejose nagrinėjamose savivaldybėse (Neringos ir Rietavo) egzaminą išlaikė visi laikiusieji, dešimtyje savivaldybių išlaikiusiųjų abiturientų dalis, lyginant su laikiusiuju skaičiumi, svyruoja nuo 91 proc. iki 99 proc. (žr. 12 pav.).

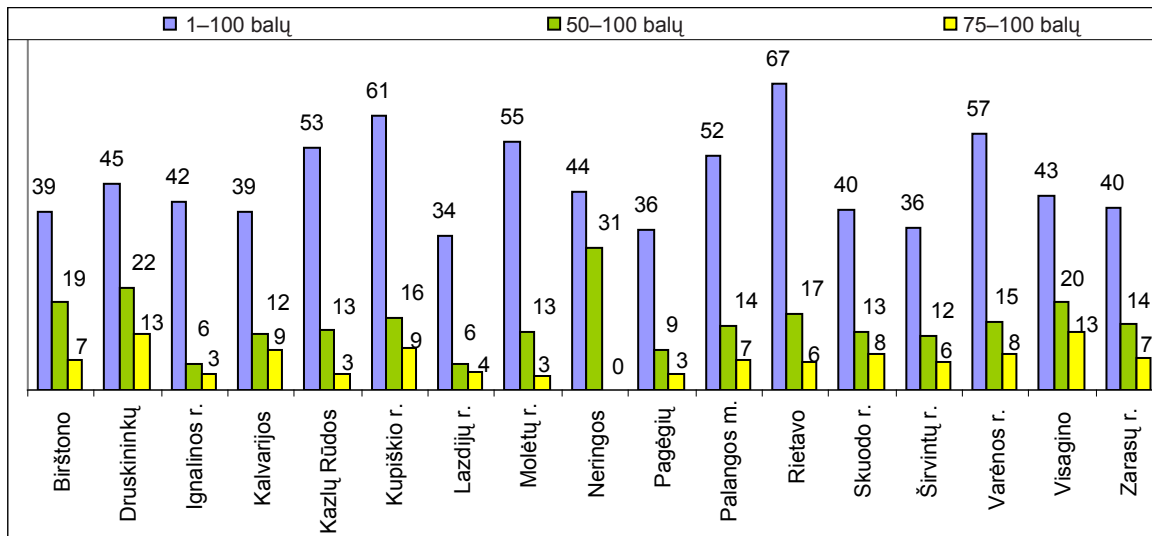
12 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių lietuvių kalbos (gimtosios) valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su laikiusiuju skaičiumi

Duomenų šaltinis: NEC

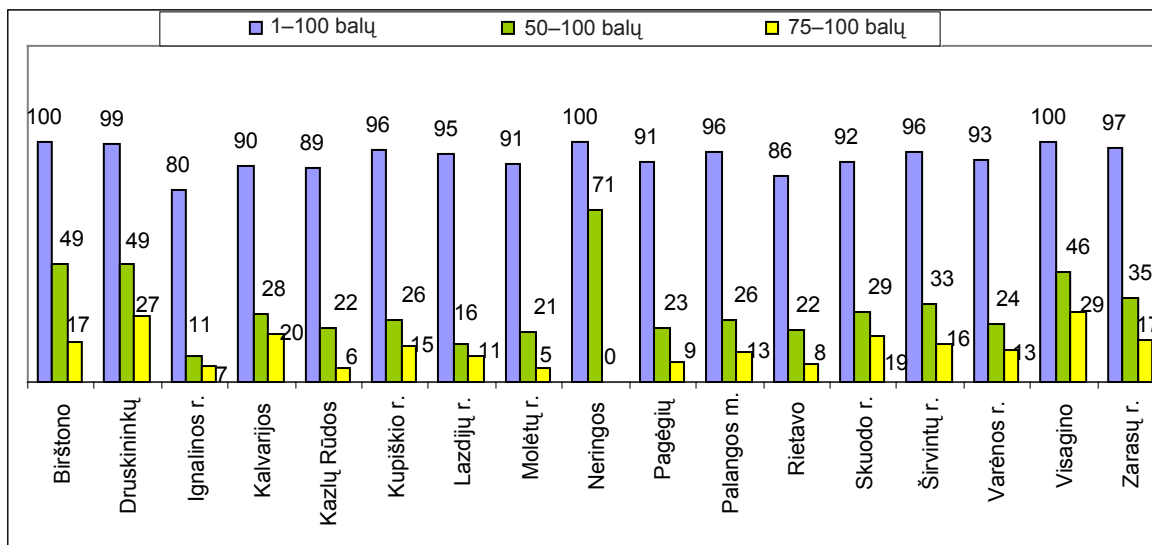
Išlaikiusiųjų matematikos valstybinį brandos egzaminą dalis, lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi, buvo 50 proc., šalyje – 51 proc. Didžiausia abiturientų, išlaikiusių matematikos valstybinį brandos egzaminą, dalis, lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi, buvo Rietavo ir Kupiškio r. savivaldybėse – atitinkamai 67 proc. ir 61 proc. Didžiausia abiturientų, pasirinkusių matematikos valstybinį brandos egzaminą, dalis buvo Rietavo savivaldybėje (žr. 13 pav.).

13 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių matematikos valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su užsiregistravusių skaičiumi

Birštono, Neringos ir Visagino savivaldybėse matematikos valstybinį brandos egzaminą išlaikė visi laikiusieji. 11 savivaldybių išlaikiusiųjų dalis, lyginant su laikiusiųjų skaičiumi, siekė 90–99 proc., trijose – 80–89 proc. (žr. 14 pav.).

14 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių matematikos valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su laikiusiųjų egzaminą skaičiumi

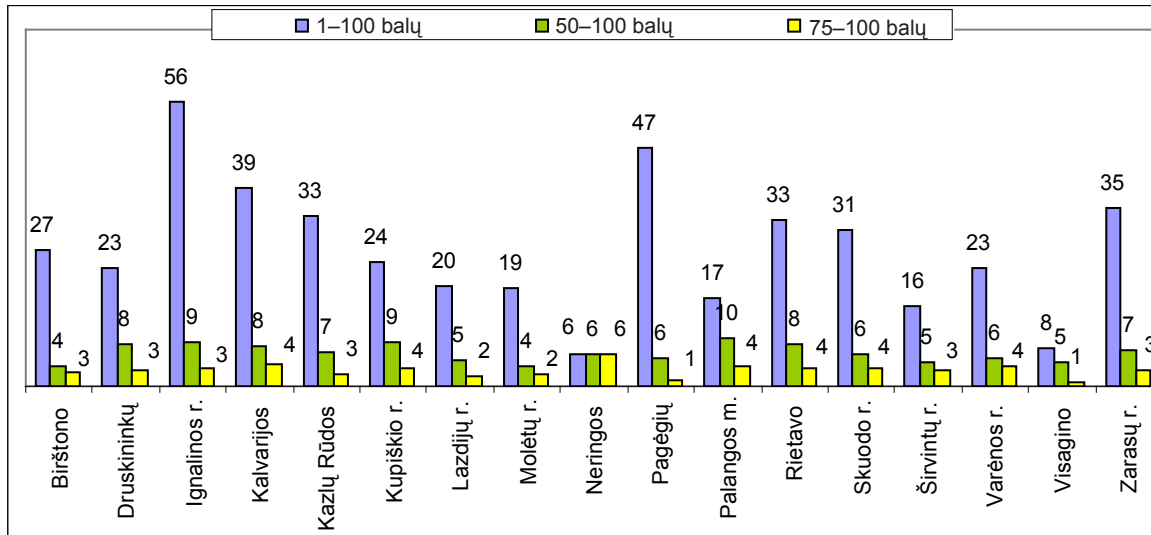

Duomenų šaltinis: NEC

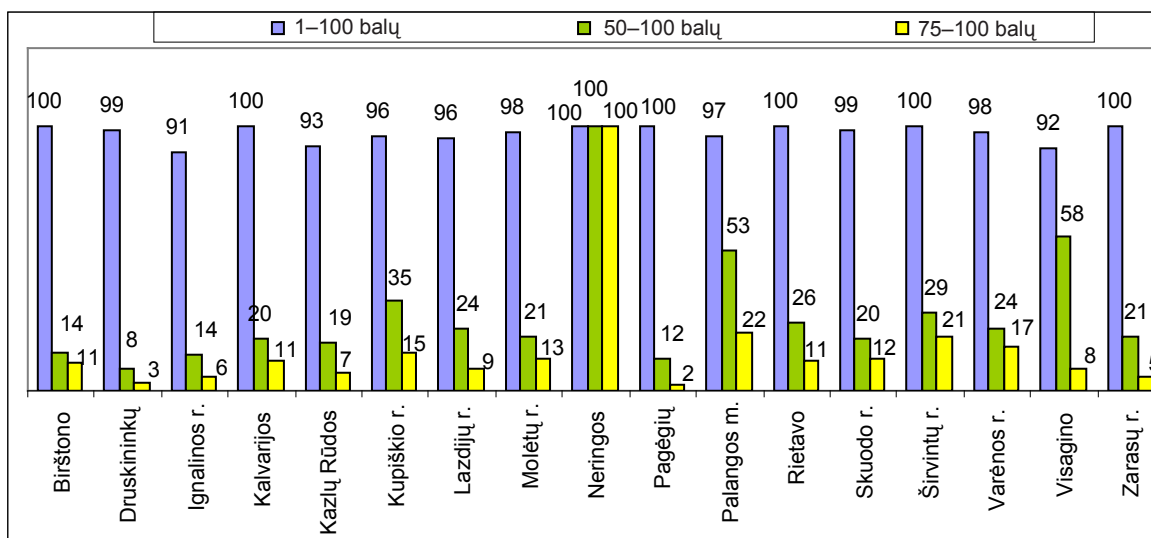
NEC duomenimis, biologijos egzaminą išlaikiusiųjų abiturientų dalis, lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi, mažosiose savivaldybėse buvo didesnė nei šalies – atitinkamai 27 proc. ir 23 proc. Išlaikiusiųjų procentinė dalis, lyginant su laikiusiųjų skaičiumi, panaši visose analizuojamose savivaldybėse. Išlaikiusiųjų egzaminą 75–100 balų dalis svyruoja nuo 2 iki 22 proc. Neringos savivaldybėje tik vienas abiturientas rinkosi ir išlaikė biologijos egzaminą. (žr. 15 ir 16 pav.).

15 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių biologijos valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi

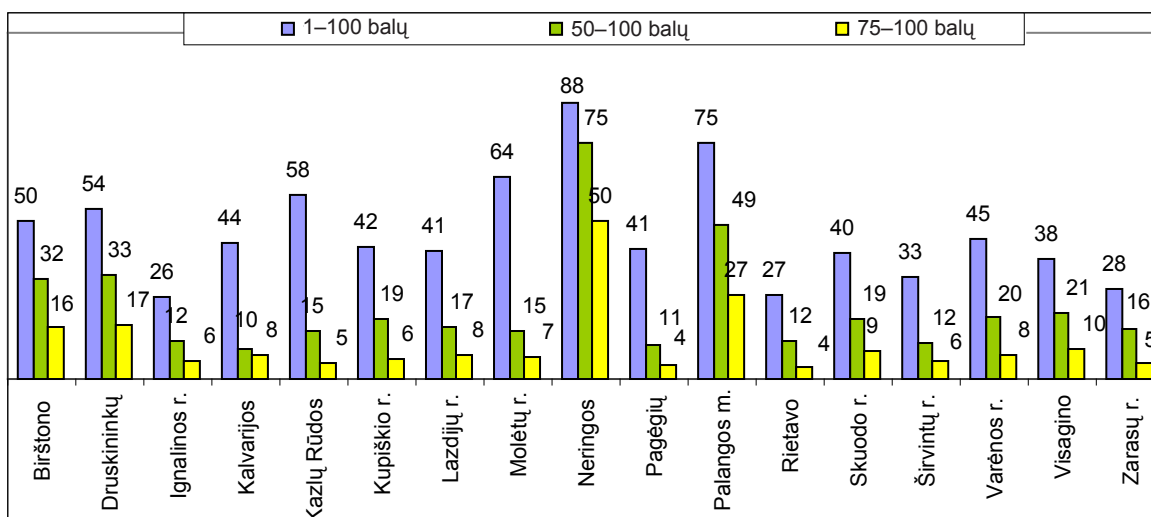
16 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių biologijos valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su laikusiųjų egzaminą skaičiumi

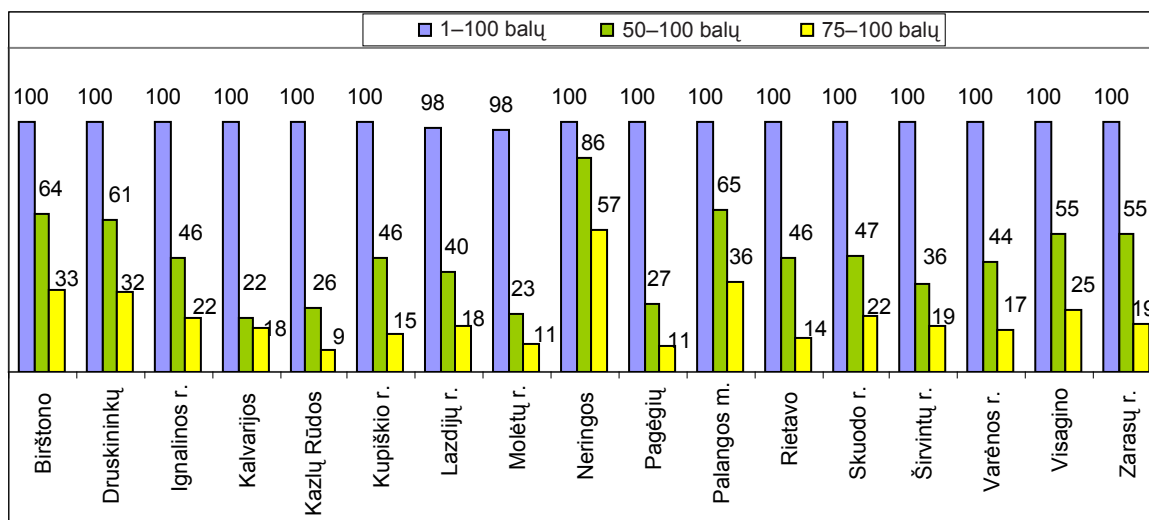

Duomenų šaltinis: NEC

Nagrinėjamoje savivaldybėse abiturientų, išlaikiusių užsienio kalbos (anglų) valstybinį brandos egzaminą, dalis, lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi, 9 proc. punktais mažesnė nei šalis. 15 savivaldybių užsienio kalbos (anglų) valstybinį brandos egzaminą išlaikė visi jį laikę abiturientai (žr. 17 ir 18 pav.).

17 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių užsienio kalbos (anglų) valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi

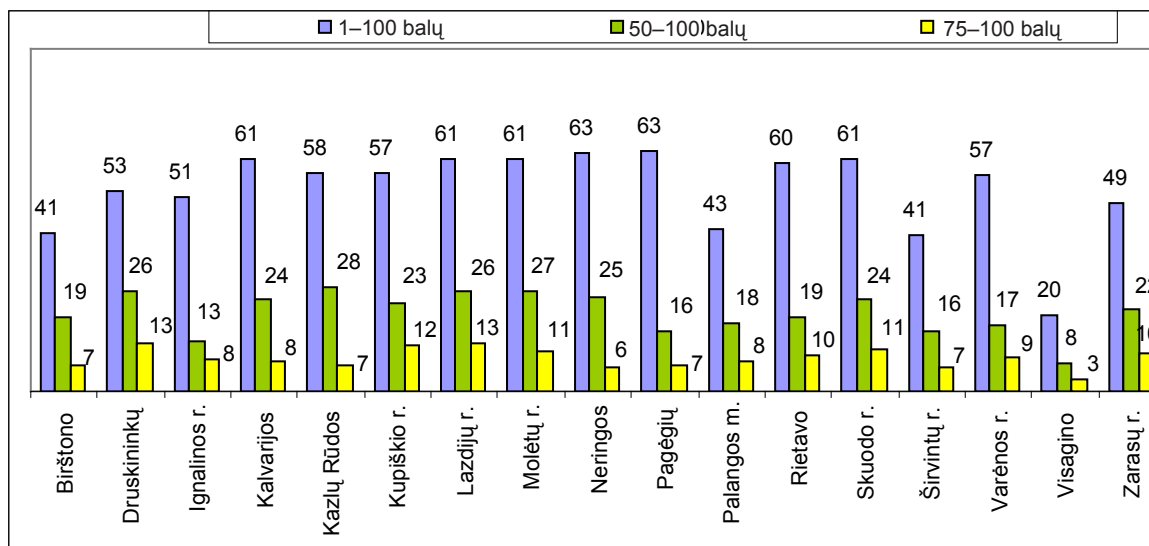

Duomenų šaltinis: NEC

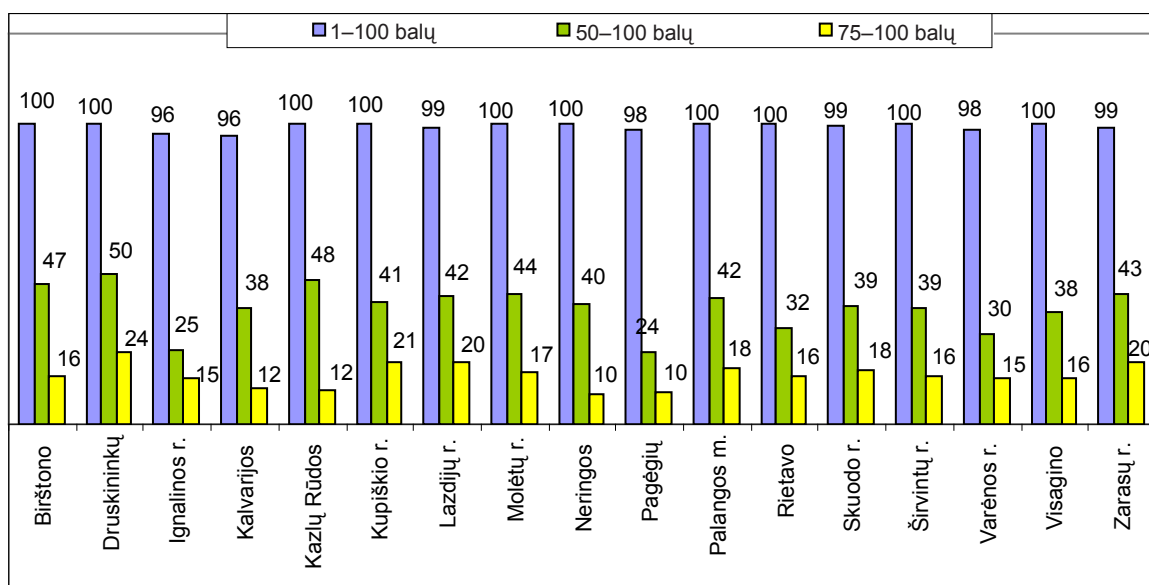
Istorijos valstybinį brandos egzaminą išlaikiusių abiturientų dalis (53 proc.), lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi, didesnė nei šalyje (49 proc.). 16 savivaldybių istorijos valstybinį brandos egzaminą išlaikė 41–63 proc. užsiregistravusiųjų laikyti šį egzaminą (žr. 19 pav.).

19 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių istorijos valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su užsiregistravusiųjų skaičiumi

Išlaikiusiųjų istorijos valstybinį brandos egzaminą dalis, lyginant su laikiusių skaičiumi, panaši visose savivaldybėse. Dešimtyje savivaldybių jį išlaikė visi laikiusieji abiturientai, septyniose išlaikiusiųjų dalis buvo 99–96 proc. (žr. 20 pav.).

20 pav. 2012 m. laidos abiturientų, išlaikiusių istorijos valstybinį brandos egzaminą, dalis (proc.), lyginant su laikiusių egzaminą skaičiumi

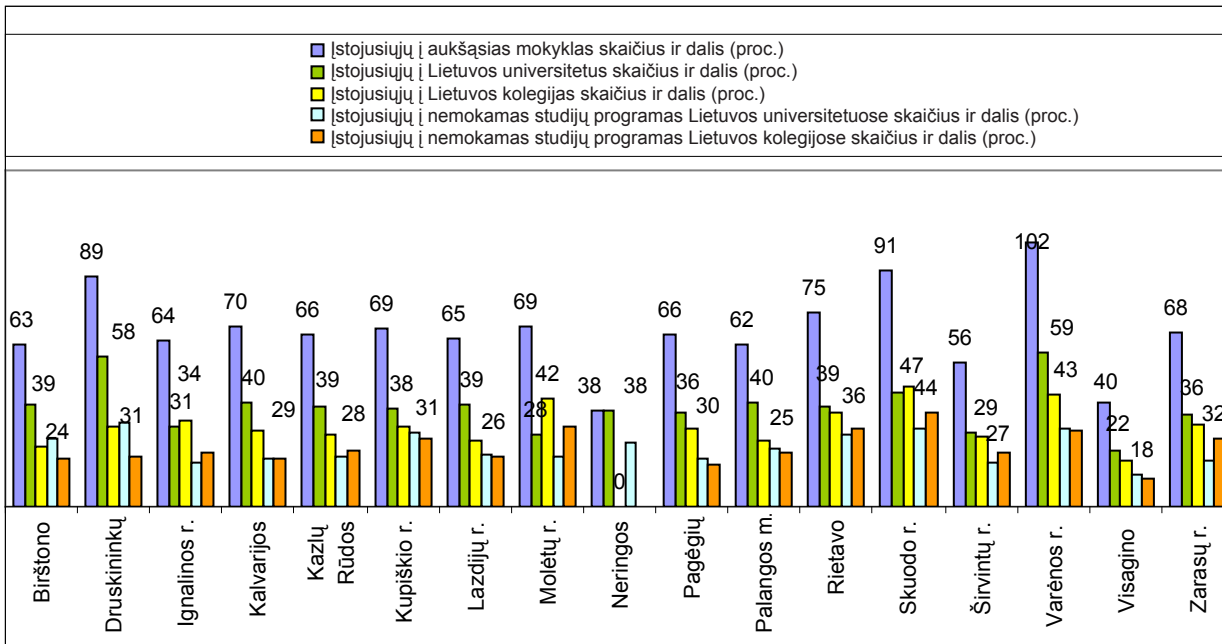
Duomenų šaltinis: NEC

Tai, kad dvylikoje aptariamų savivaldybių istorijos valstybinį brandos egzaminą rinkosi ir išlaikė daugiau kaip 50 proc. abiturientų, rodo šio egzamino populiarumą.

Švietimo pasekmių rodikliai

LAMA BPO duomenimis, mažųjų savivaldybių 2012 m. laidos abiturientų, įstojusių į aukštąsias mokyklas, dalis (70 proc.) yra artima šalies vidurkiui (74 proc.). Didžiausia įstojusių mokyti į aukštąsias šalies mokyklas abiturientų dalis buvo Varėnos (102 proc.), Skuodo (91 proc.) rajonų, Druskininkų (89 proc.) ir Rietavo (75 proc.) savivaldybėse. Į kolegijas įstojo 5 proc. punktais didesnė negu šalyje mažųjų savivaldybių abiturientų dalis, o į universitetus – 9 proc. punktais mažesnė. Įstojusiujių į universitetus dalis, viršijanti mažųjų savivaldybių vidurkį, buvo aštuoniose savivaldybėse. Į nemokamas studijų programas Lietuvos kolegijose įstojusiujių dalis 4 proc. punktais viršijo šalies vidurkį. Savivaldybių abiturientų, įstojusių į valstybės finansuojamas vietas, dalis rodo ugdymo(si) kokybę (žr. 21 pav.).

21 pav. Informacija apie 2012 m. laidos abiturientų tolesnį mokymąsi aukštosiose mokyklose

Duomenų šaltinis: LAMA BPO

Į profesinio mokymo įstaigų I kursą 2012 m., lyginant su 2010 m., buvo priimta 23 proc. daugiau mokinių, neįgijusių pagrindinio išsilavinimo, ir 13 proc. daugiau baigusią vidurinio ugdymo programą, bet neįgijusių vidurinio išsilavinimo. Įgijusių pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą stojančiųjų skaičius sumažėjo. Galima manyti, kad savivaldybių mokyklos, siekdamos švietimo kokybės, veiksmingiau vykdo ugdymo karjerai veiklą, padeda mokiniams pasirinkti mokymosi kryptį, nelabai motyvuotus mokinius supažindina su galimybėmis siekti karjeros per profesinio mokymo įstaigas.

Išvados

- Analizuojamose savivaldybėse švietimo kokybės užtikrinimas yra svarbiausias strateginis švietimo srities tikslas, į švietimo kokybės užtikrinimą orientuota savivaldybių švietimo padalinių veikla.
- Apžvelgiamose savivaldybėse dažniausiai taikomi švietimo kokybės užtikrinimo būdai yra mokyklų veiklos priežiūra ir mokyklų konsultavimas. Mokymo ir mokymosi proceso vertinimą vis daugiau savivaldybių patiki Nacionalinei mokyklų vertinimo agentūrai. Didesnį įtaką švietimo kokybei užtikrinti galėtų turėti savivaldybės lygmens švietimo stebėsenos informacija.
- Kai kurių nagrinėjamų savivaldybių vienam švietimo padalinio specialistui tenkantis savivaldybės teritorijoje besimokančių mokinių skaičius yra labai skirtingas. Tai atsiliepa specialistų darbo krūviui.
- Šešiolikos nagrinėjamų savivaldybių dešimtokų, sėkmingai dalyvavusių PUPP, lietuvių kalbos (gimtosios) rezultatai yra aukštesni nei matematikos.
- Pagal penkių analizuojamų dalykų valstybinių brandos egzaminų rezultatus ir pasirinkimų tendencijas apžvelgiamų savivaldybių abiturientai sėkmingiau išlaikė biologijos ir istorijos egzaminus. NEC duomenys rodo, kad, be privalomojo lietuvių kalbos brandos egzamino, šiose savivaldybėse populiariausi yra užsienio kalbos (anglų), istorijos ir matematikos valstybiniai brandos egzaminai.
- Nagrinėjamų savivaldybių 2012 m. laidos abiturientų, įstojusių į aukštąsias mokyklas, dalis yra artima šalies vidurkiui. Į nemokamas studijų programas Lietuvos kolegijose įstojusiujių dalis viršijo šalies vidurkį.